

"КОСКА ВО ТЕСНОТО УСТАВНО ГРЛО!?"

Со уставните измени кадиите нема да имаат доживотен мандат, а Републичкиот судски совет ќе се ослободи од партиските влијанија и тој ќе се преименува во Државен судски совет или Врховен суд на правдата.

Новите одредби ќе овозможуваат прекршочните предмети како казнени дела да ги решаваат и други надлежни органи, а не како досега, само судовите.

Пишува:
Кокан СТОЈЧЕВ

Владата на Република Македонија утврди дека во Уставот на нашава држава постојат пречки, кои ги "кочат" реформите во правосудството. Поради тоа, таа се реши за покренување постапка за пристапување кон измена на Уставот, која ќе се одвива низ неколку фази. Засега предлогот на Владата ќе биде доставен до Собранието, кое треба да даде амин за уставните реформи. Потоа ќе се утврдуваат амандманските интервенции во највисокиот законодавен акт кој, за жал, сè повеќе се наоѓа на удар на критичарите, кои сметаат дека тој мора да се менува во неколку сегменти. Зошто? За тоа постојат повеќе причини, тие треба добро да се проанализираат, но во овој мо-

мент најактуелни се слабостите кои се поврзуваат со функционирањето на правосудниот систем во земјата. Тие се во преден план, бидејќи претставуваат сериозна "кочница" за натамошните реформи во правосудството, кои треба да придонесат да имаме независно и поефикасно судство.

НЕМИНОВНОСТ

По најголемите измени, како резултат на Рамковниот договор, овие интервенции претставуваат ново шминкање на Уставот на РМ. Тие се производ на воочените слабости кои го спречуваат нормалното одвивање на работите во институциите во областа на правдата.

Во врска со овие актуелни прашања, претседателката на Законодавно-правната комисија при Собранието и член на Работната група која е фор-

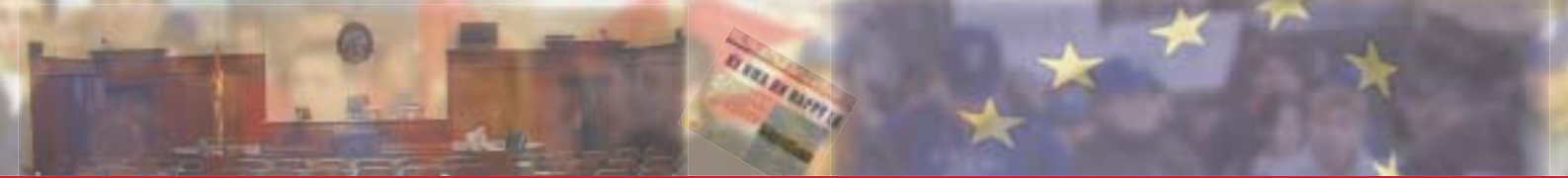
мирана при Министерството за правда за изготвување материјал за предлог за пристапување на измени на Уставот, Цветанка Иванова, вели: "Добро е тоа што Република Македонија дефинитивно сфати дека ни се неопходни реформи во судството, а не да ги одложуваме за некоја идна година, бидејќи тоа е објективна потреба на граѓаните. Со нив граѓаните си ги остваруваат своите права и слободи, а ова не го правиме за да ја одработиме обврската кон Европа, која произлегува од Копенхагенските критериуми за побрз влез во Европската унија. Со ова ја јакнеме независноста на судството, а тоа треба да биде поефикасно. Ние сме свесни за севкупните состојби во судството, а гледаме дека тоа е и неажурно, односно корумпирано. Но, со оваа оценка не се согласувам во целост, бидејќи сите судии не се корумпира-

ни", истакнува пратеничката Цветанка Иванова, која по професија е правник и претходно 20 години работела како обвинител.

Според неа, вработените се држат до својот дигнитет (чесност) и токму поради тоа не треба да се фрла црна дамка врз целото судство.

Не треба да се дава генерална оценка и судството да се идентификува дека е корумпирано и затоа се потребни реформи.

"Оваа реформа произлегува од негативните состојби, кои сега се присутни во нашето судство, а поради тоа неминовно треба да се направат уставни измени. Уставните измени се сериозен и сложен процес, кои не се однесуваат само за нашава земја, туку и за поразвиените држави со постабилни демократии, да не речам во држави каде што има големо минато. Но, за да пристапиме

кон уставни измени, кај нас е потребен политички консензус. Имено, согласно уставните одредби, за да се пристапи кон измени на Уставот, треба да се донесе одлука за неговите измени, а за неа е потребно двотретино мнозинство. Тоа значи дека во државата треба да имаме политички консензус, односно сите сме се согласиле и сме констатирале дека треба да имаме реформи во судството. Мислам дека во овој момент во РМ имаме општ консензус и во таа насока нам ни е потребна реформата во судството, па затоа и мораме да пристапиме кон измена на Уставот. Но, сега се поставува прашањето како тоа ќе го направиме, кои уставни рамки ќе ги вградиме во Уставот и со кои амандмани ќе интервенираме, бидејќи со нив ќе одговориме како натаму ќе го креираме судството", објаснува Иванова.

Според неа, Работната група формирана од Министерството за правда изготви Нацрт-верзија за предлог за пристапување кон измена на Уставот.

"Понудени се повеќе варијанти, или измени на повеќе членови на Уставот, затоа што многу е значајно и важно како ќе се извршува изборот на судиите. Значи, кој ќе биде органот кој ќе го врши изборот, номинацијата и селекцијата на судиите, при што директно ќе влијае на нивното натамошно унапредување во судската кариера. Тука веќе се лоцира проблемот дека е потребно да се менува одредбата од Уставот која се однесува на Републичкиот судски совет, бидејќи досега номинирањето на судиите го вршеше РСС, а изборот го правеше Собранието. Во работната верзија се понудени повеќе варијанти, а Владата е таа која треба да изготви предлог, односно ќе ја избере онаа опција која смета дека е најповолна за условите кои владеат во земјата. Таа ќе го избере телото кое ќе врши избори и евентуално ќе се занимава со номинација на судиите. Оттука произлегува и надлежноста, да речеме, на ова тело, значи

битно ќе се промени и надлежноста, а во зависност од тоа кој ќе го врши изборот и какво ќе биде телото, такви ќе бидат промените во надлежностите. Значи, делот во Уставот кој се однесува на РСС, целосно ќе биде изменет", потенцира Иванова.

"Зошто кај нас постојано се менува Уставот? Зошто во една Англија, Франција или Германија потешко се изменува устав или закон? Затоа што тие имаат политички и економски постабилни држави. Република Македонија 14 години има независност, а низ овој период минува низ разни транзиции, во сите сегменти на општественото живеење. Нормално е дека во 1991 година не можеле да се предвидат сите случувања, а особено не она што ни се случи во 2001 година, од која произлегоа голем број амандмани, со кои се променија многу нешта во Уставот", истакнува Цветанка Иванова.

МАНДАТ

"Зошто ги преземаме реформите? Поради независно и ефикасно судство. Значи, независноста ќе ја обезбедиме со новото тело, кое ќе ја врши номинацијата, изборот на судиите и ќе го одредува начинот на кој тоа е направено. Второ, многу битна работа е положбата на судиите - мандатот. Се поставува прашање дали мандатот на судиите треба да биде траен, како што е во постојното решение, или да се пронајде некоја нова форма која ќе гарантира, на пример, не само независност, туку и стручно и компетентно вршење на

работите. Постои предложено решение, кое предвид ги зема досегашните слабости, дека еднаш избран судија веќе станува лежерен и тешко ќе може да се следи неговата работа, односно треба да се најде некоја добра причина зошто да биде разрешен. По-

да се испита нивната стручност, но и тоа дали тие ќе бидат доволно подготвени да ги издржат сите притисоци, кои евентуално би можеле да се јават во текот на практичната работа.

Истовремено треба да има промени и во однос на прашањето за имунитетот на судиите, но и во однос на делот на РСС, околу статусот или положбата на судиите.

Една од причините за реформи во судството е и неефикасното судство, бидејќи тие се преоптоварени. Ова прашање ќе се решава со нова организација на судовите и нивната надлежност. Сега во РМ има три вида судови: основен, апелационен и врховен, но целокупната работа им е оставена на основните судови. Тие се преоптоварени со работа, бидејќи ги решаваат и прекршочните предмети. Тоа се банални прекршочни предмети, а ако се гледа на балансот на предметите, тие се основата на една од причините зошто судовите се неажурни.

Значи, сега треба да се направи нова реорганизација на судството, воведување специјализирани оддели или судови, но и со воведувањето виш суд, кој ќе се занимава со решавање предмети за потешки кривични дела, организиран криминал, потешки форми на корупција, или за граѓански предмети кои надминуваат вредност над определена граница. За ова раздвижување треба да се отстранат пречката во Уставот, која се врзува со формулацијата презумпција на невиност. Сега секој е невин сè додека не биде казнет од страна на судот, а казните за прекршоците и за кривичните дела може да ги изрекува само суд, односно нема можност некој друг орган да изрекува казна. Приближно во оваа насока ќе бидат уставните измени, но паралелно треба да се работи и на измена на законите кои се однесуваат на судовите и на севкупната судска надлежност, за да можеме да го фатиме чекорот со времето, истакнува пратеничката Цветанка Иванова.

ради овие причини се предлага, на почетокот, при првиот избор на судии да има пробен мандат. Ова како пример е наведено во Законот за јавно обвинителство, каде што на замениците-јавни обвинители првиот мандат им трае шест години, односно доколку во овој пробен период успешно ја вршат функцијата, како што е зацртано во Законот, тогаш тие се именуваат со траен мандат", посочува Иванова.

Овој начин на избор на судии, како пример го има во повеќе земји, наведува пратеничката, бидејќи тоа време претставува искушение за судиите. Во тој период треба